

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПРАКТИКУМ З АРТ-ТЕРАПІЇ»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Освітня програма «Освітні, педагогічні науки»
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика
Протокол № 7 від 10 грудня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Практикум з арт-терапії
Викладач (-і)	Деренюк Мар'яна Петрівна, доктор філософії
Контактний телефон викладача	0978096626
Е-mail викладача	mariana.dereniuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очно/дистанційно (вівторок 14:00-16:00)
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс «Практикум з арт-терапії» спрямований на поглиблення теоретичних знань та розвиток практичних навичок використання арт-терапевтичних методів у професійній діяльності педагогів, психологів та фахівців освітньої сфери.</p> <p>Основною метою курсу є формування компетентностей у застосуванні арт-терапії як інструменту для розвитку особистості, гармонізації емоційного стану, подолання стресу та розв'язання педагогічних завдань у роботі з дітьми, підлітками та дорослими.</p> <p>У процесі навчання студенти ознайомляться з різними напрямками арт-терапії, зокрема із засобами музикотерапії, казкотерапії, танцювально-рухової терапії, ізотерапії та драматерапії. Практичні заняття включатимуть використання сучасних арт-терапевтичних методик для індивідуальної та групової роботи, спрямованої на розвиток креативності, самоусвідомлення та емоційного інтелекту.</p> <p>Завдяки проходженню курсу здобувачі вищої освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобудуть практичний досвід розробки та реалізації арт-терапевтичних занять у педагогічній та психологічній діяльності; • навчатимуться використовувати творчі методи для роботи з різними віковими групами; • зможуть інтегрувати арт-терапевтичні техніки у процес навчання та виховання. 	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета: формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок використання арт-терапевтичних методів як інструменту для розвитку особистісного потенціалу, емоційної гармонізації та вирішення педагогічних завдань.</p> <p>Цілі: ознайомити здобувачів вищої освіти із теоретичними засадами та сучасними напрямками арт-терапії; сформувати практичні навички використання арт-терапевтичних методів (музикотерапія, ізотерапія, казкотерапія, танцювально-рухова терапія тощо) у роботі з різними віковими групами; навчити інтегрувати арт-терапевтичні техніки в освітній процес для розвитку творчих здібностей, емоційного інтелекту та самоусвідомлення у здобувачів освіти; сприяти розвитку професійної рефлексії, креативності та адаптивності у здобувачів; розвинути вміння організовувати арт-терапевтичні заняття для групової та індивідуальної роботи в освітньому середовищі; навчити застосовувати арт-терапевтичні методи для профілактики стресу, подолання вигорання та гармонізації міжособистісних відносин; поглибити знання про особливості застосування арт-терапії для роботи з дітьми, підлітками та дорослими у контексті педагогічної діяльності;</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій і методів педагогічної науки та інших наук відповідно до спеціалізації і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Результатом вивчення дисципліни має бути сформованість таких компетентностей:</p> <p><u>Загальні компетентності (ЗК):</u> ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p>	

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):

СК 1. Здатність проектувати і досліджувати освітні системи.

СК 2. Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.

СК 5. Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти.

СК 6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності.

СК 8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

Програмні результати навчання:

РН 2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

РН 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

РН 4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проектів.

РН 7. Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.

РН 9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс	Нормативний / вибірковий
3	011 Освітні, педагогічні науки	2	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	заняття	сам. робота
Тема 1. Вступ до арт-терапії: теоретичні основи та значення. Визначення поняття "арт-терапія" та її місце у педагогічних науках. Історичний розвиток арт-терапії. Основні принципи та завдання арт-терапії. Наукові основи та сучасні напрями арт-терапії. Роль арт-терапії у формуванні емоційної стійкості та гармонізації особистості.	2		4
Тема 2. Методи арт-терапії у роботі з різними віковими групами. Особливості	2		4

арт-терапії у роботі з дітьми дошкільного віку. Арт-терапія у роботі з підлітками: виклики та перспективи. Використання арт-терапії у дорослому віці. Адаптація арт-терапевтичних методів для людей літнього віку. Інклюзивний підхід у арт-терапії.			
Тема 3. Ізотерапія: мистецтво як засіб самовираження та розвитку. Малювання як інструмент емоційного вираження. Символіка кольору в арт-терапії. Техніки малювання: від абстракції до реалізму. Використання ізотерапії у груповій роботі. Інтерпретація творчих робіт учасників арт-терапії.	2		4
Тема 4. Музикотерапія: вплив звуків та ритмів на психіку. Музика як засіб емоційного впливу. Вибір музики для різних терапевтичних цілей. Практики імпровізації у музикотерапії. Роль співу та гри на музичних інструментах. Використання музикотерапії для зняття стресу.	2		4
Тема 5. Казкотерапія як інструмент розвитку та виховання. Поняття казкотерапії та її психологічне значення. Види казок у арт-терапії: терапевтичні, діагностичні, виховні. Робота з метафорами у казках. Створення індивідуальних та групових терапевтичних казок. Використання казкотерапії у роботі з дітьми та дорослими.	2		4
Тема 6. Танцювально-рухова терапія: тіло як інструмент самовираження. Основи танцювально-рухової терапії. Роль руху у розвитку тілесного усвідомлення. Використання імпровізації у танцювально-руховій терапії. Методи релаксації та зняття напруги через рух. Інтеграція танцювальної терапії у групові заняття.	2		4
Тема 1. Основи арт-терапії: знайомство з методами. Проведення арт-терапевтичного заняття: структура та етапи. Використання природних матеріалів у арт-терапії. Розробка завдань для розвитку креативності. Індивідуальні та групові техніки арт-терапії. Практика аналізу арт-терапевтичних робіт.		2	4
Тема 2. Використання ізотерапії у педагогічній діяльності. Техніка «Малюнок настрою». Практика створення		2	4

арт-колажів. Розробка арт-проектів для розвитку емоційного інтелекту. Візуалізація власного майбутнього через малюнок. Використання кольоротерапії у роботі з групою.			
Тема 3. Музикотерапія: практичні методи роботи з музикою. Створення ритмів за допомогою підручних інструментів. Використання звуків природи для релаксації. Техніка «Музичний щоденник настрою». Практика співу як засобу емоційного звільнення. Розробка терапевтичних сценаріїв із використанням музики.		2	4
Тема 4. Розробка та проведення казкотерапевтичних занять. Написання терапевтичної казки для різних вікових груп. Інсценізація казкових історій у груповій роботі. Робота з метафорами у тексті казки. Використання казкотерапії для зняття страхів та тривоги. Аналіз ефективності казкотерапевтичних методик.		2	4
Тема 5. Техніки танцювально-рухової терапії. Розминка для усвідомлення власного тіла. Вправи на вираження емоцій через рух. Імпровізаційний танець для зняття стресу. Парні техніки у танцювальній терапії. Практика створення групового танцювального перформансу.		2	4
Тема 6. Діагностичні можливості арт-терапії. Використання малюнка для аналізу емоційного стану. Техніка «Дерево життя» для самоусвідомлення. Аналіз образів у казках та творчих роботах. Практика використання арт-терапії для оцінки міжособистісних відносин. Розробка індивідуального арт-терапевтичного плану.		2	4
Тема 7. Інклюзивна арт-терапія: практичний досвід. Адаптація арт-терапевтичних занять для дітей з особливими потребами. Використання музики для роботи з сенсорними розладами. Розробка інклюзивних завдань на основі казкотерапії. Практика створення спільних арт-проектів. Використання арт-терапії для розвитку комунікативних навичок.		2	4
Тема 8. Створення арт-терапевтичних проєктів. Планування довготривалого арт-терапевтичного курсу. Розробка		2	4

інтегрованих занять із використанням різних методів арт-терапії. Проведення фінального заняття: підведення підсумків. Створення виставок та презентацій творчих робіт учасників. Оцінка ефективності арт-терапевтичних проєктів.			
Тема 9. Використання арт-терапії для профілактики професійного вигорання. Малювання як інструмент релаксації для педагогів. Практика рухових вправ для зняття емоційного напруження. Використання музики для профілактики стресу. Створення арт-терапевтичних груп підтримки. Самоаналіз через творчі техніки.		2	4
ЗАГ:	12	18	60

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>100 бальна система: 60 балів протягом семестру на практичних заняттях, 25 балів за тестування на платформі https://d-learn.pnu.edu.ua/ та 15 балів за творчі завдання.</p> <p>Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, що регламентовані в університеті.</p> <table border="1" data-bbox="780 1115 1533 1512"> <thead> <tr> <th colspan="3">Шкали оцінювання</th> </tr> <tr> <th>університетська</th> <th>національна</th> <th>шкала ЄКТС</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>90-100</td> <td rowspan="5">зараховано</td> <td>A</td> </tr> <tr> <td>80-89</td> <td>B</td> </tr> <tr> <td>70-79</td> <td>C</td> </tr> <tr> <td>60-69</td> <td>D</td> </tr> <tr> <td>50-59</td> <td>E</td> </tr> <tr> <td>26-49</td> <td rowspan="2">не зараховано</td> <td>FX</td> </tr> <tr> <td>1-25</td> <td>F</td> </tr> </tbody> </table> <p>«відмінно» – здобувач демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>«добре» – здобувач демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв’язках;</p> <p>«задовільно» – здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у</p>	Шкали оцінювання			університетська	національна	шкала ЄКТС	90-100	зараховано	A	80-89	B	70-79	C	60-69	D	50-59	E	26-49	не зараховано	FX	1-25	F
Шкали оцінювання																							
університетська	національна	шкала ЄКТС																					
90-100	зараховано	A																					
80-89		B																					
70-79		C																					
60-69		D																					
50-59		E																					
26-49	не зараховано	FX																					
1-25		F																					

	<p>відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв'язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки; «незадовільно» – здобувач не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p> <p>Оцінювання здійснюється відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 6) (введено в дію наказом ректора №309 від 19.05.2023 р.); Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора №309 від 19.05.2023 р.).</p>
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>Письмові роботи пропонуються у формі тестових завдань, розміщених у системі d-learn та творчих завдань.</p> <p>Творче завдання є видом позааудиторної роботи студентів навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру, що виконується на основі самостійного вивчення частини програмового матеріалу або його систематизації та узагальнення, для практичного застосування і завершується представленням результатів на занятті. Зміст, структура, порядок подання та представлення творчих завдань розміщуються на платформі дистанційного навчання та доводяться до відома студентів перед початком його виконання.</p> <p>Поточний контроль 60 балів (усне та письмове оцінювання). Тестування 25 балів. Творчі завдання 15 балів. Всього 100 балів.</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.</p> <p>Під час практичних занять здобувачі усно доповідають на обрані питання, дають відповіді на додаткові питання викладача, доповнюють один одного за різними питаннями практичного заняття, приймають участь в обговоренні практичних питань, вирішують ситуаційні вправи, проходять тестування, використовують сучасні інтерактивні методи отримання знань. Така форма надає студенту</p>

	можливість отримати максимум 60 балів протягом семестру.
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю, якщо виконав більше 60% завдань курсу, відпрацював всі заняття і за результатами оцінювання (бали за практичні заняття і самостійну роботу) набрав не менше 25 балів.
Підсумковий контроль	Залікова (підсумкова) оцінка (макс. 100 балів) виставляється у результаті сумування отриманих балів на практичних заняттях та за усі види виконаних робіт.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: Присутність здобувачів вищої освіти на контрольній роботі є обов'язковою. У процесі написання контрольної роботи та виконання індивідуальних завдань неприпустимими є плагіат та списування.

Академічна доброчесність: Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників університету. Ознайомитися з «Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Редакція 2)» можна за покликанням: <https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-a-kademichnomu-plahiatu.pdf>.

Відвідування занять: Якщо здобувач пропустив практичне заняття, необхідно виконати всі практичні завдання, передбачені даним заняттям, пройти тестування та отримати відповідну оцінку. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Здобувач вищої освіти, який не набрав 25 балів (сума балів за практичні заняття і самостійну роботу) до залікової роботи не допускається. У такому випадку до початку сесії здобувач може отримати допуск, відпрацювавши всі заняття і виконавши всі передбачувані види робіт, зокрема, виконання самостійної роботи, тестування у системі дистанційного навчання (<https://d-learn.pnu.edu.ua>). Студент, який не набрав мінімум 50 балів за курс, має право перездати залік на талоні №2, №3 відповідно до «Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS (Редакція 4)» <https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-povtorne-vyvchenniadystysyplin-kredytiv-ects-v-umovakh-ects.pdf>

Лекції, тестові завдання, завдання для самостійної роботи, а також додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті дистанційного навчання. Консультації щодо виконання самостійної роботи можна отримати щовівторка в аудиторії 510 (вул. Бандери, 1) або в режимі онлайн, за допомогою e-mail, viber, telegram, zoom.

Студент, який навчається за **індивідуальним графіком**, має опрацювати самостійно весь матеріал і виконати всі види контролю відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.44_2022-polozhennia-pro-poriad-ok-navchannia-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-za-indyvidualnym-hrafiikom-u-trykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasyliya-stefanyka.pdf

Неформальна освіта: Здобувачі вищої освіти мають право на перезарахування результатів навчання набутих у неформальній освіті згідно відповідного Положення Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника»: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-trykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasyliya-stefanyka.pdf

Також здобувачі вищої освіти можуть самостійно на платформах Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn та інших опановувати матеріал для перезарахування результатів навчання.

8. Рекомендована література

Основна

1. Батищева Г. О. Музикотерапія як метод психокорекції. Профілактика і терапія засобами мистецтва. К.: А.Л.Д., 1996. 231 с.
2. Вознесенська О. Арт-терапії сім'ї. *Психолог. Шкільний світ*. 2005. № 39. С. 9–14.
3. Арт-терапія. Інноваційні психологічні технології / під ред. О. Тіунової, Т. Шейкіної. Випуск 5. Київ-Тернопіль: ЕЕАТА, 2018. 200 с.
4. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
5. Кічук А. Арт-терапія в практичній психології. навч. пос. Ізмаїл: РВВ, 2013. 64с
6. Колпакчи О.С. Арт-терапія: курс лекцій : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 288 с.
7. Кузнєцов, О. О. Вознесенська О.Л. та ін. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О. Л. Вознесенська, О. М. Скнар, О. А. Бреусенко, Кузнєцов, О. О. Деркач., Л. В. Мова та ін.; [за заг.наук.ред. О. Л. Вознесенської, О. М. Скнар]. К.: Видавець ФОП Назаренко Т.В., 1017. 312 с.
8. Салига Н., Максименко Н., Єгорова І. Використання можливостей музейної педагогіки у формуванні світоглядної культури майбутніх педагогів. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 5 (5). С. 375-385.
9. Тараріна О. Практикум з арт-терапії в роботі з дітьми. К.: Астамір-В, 2019. 256 с.
10. Краснікова Н. І. Казка та малюнок у житті дитини. *Психологічна газета*. 2006. № 20. С. 13-14.
11. Рибак О. Арт-терапія в роботі з розумово відсталими дітьми. *Дефектолог*. 2015. № 4. С. 7-9.

Додаткова

1. Богданцева І. Становлення арт-терапії як засобу впливу на людину. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія*. 2011. № 153 (141). С. 74-78.
2. Бохонкова Ю., Пелешенко О., Кобиляцька М. Психологічні особливості використання видів арт-терапії в різні вікові періоди. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2021. № (1). С. 15-25.
3. Василевська О., Дворніченко Л. Методи арт-терапії в консультуванні. *Теорія і практика сучасної психології*. 2017. № (1). С.145-149.
4. Головатюк І. (2017). Теоретичні основи застосування арт-терапії у процесі професійної підготовки фахівців. *Молодий вчений*. 2017. № 7. С.276-279.
5. Замелюк М. Магдисюк Л., Ольхова Н. Арт-терапія як засіб творчої самореалізації особистості. *Психологія: реальність і перспективи*. 2018. № 10. С. 51-58.
6. Іванова В. (2009). Арт-терапія: проблеми становлення і розвитку. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. 2009. № 108 (85). С.43-46. *Сер.: Педагогіка*, (108, Вип. 95), 43-46. Притула О. Подолання стресу: метод арт-терапії. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 12 (30). С.714-722.
7. Фалько Н., Гармаш Д., Браславська Л. Мандала як засіб арт-терапії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 2 (3). С. 32-36.
8. Хіля А. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних учених. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 5. С. 394-405.

Викладач:

доктор філософії,
асистент кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика

Мар'яна ДЕРЕНЮК